

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică“ se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina“, „Ardeleana“, „Auraria“, „Banca Poporală“ Dej, „Beregsana“, „Berzovia“, „Bihoreana“, „Bistrițana“, „Bocșana“, „Brădetul“, „Cassa de păstrare“ Miercurea, „Cassa de păstrare“ Seliște, „Chiorana“, „Cordiana“, „Corvineana“, „Crișana“, „Detunată“, „Doina“, „Economia“ Cohalm, „Economul“, „Făgețana“, „Fortuna“, „Furnica“, „Grănițerul“, „Hațegana“, „Hondoleana“, „Hunedoara“, „Industria“, „Iulia“, „Lipovana“, „Lugoșana“, „Luceafărul“, „Mercur“, „Mielul“, „Munteana“, „Mureșana“, „Mureșanul“, „Nădlăcana“, „Nera“, „Olteana“, „Oraviceana“, „Patria“, „Plugarul“, „Poporul“, „Racoșana“, „Sălmăreana“, „Sebeșana“, „Selăgeana“, „Sentinela“, „Sylvania“, „Someșana“, „Steaua“, „Timișana“, „Ulpiana“, „Unirea“, „Victoria“, „Vlădeasa“, „Zărandeana“, „Zlăgnea“, „Agricola“,
însoțire economică de magazin și anticipațiuni, Hunedoara.

Prețul de prenumărare: pe 1 an K 12—, pe 1/2 an K 6—.	DIRECTOR IOAN I. LĂPĚDATU.	Taxa pentru inserțiuni: de spațiul unui cm ² câte 10 fileri.
Anul VIII.	Sibiu, 25 Noemvrie 1906.	Nr. 47.

Ehuri la „Chestiunea economică română“.

III.

În niziunța noastră de a avea puteri probate și stăpâni decât mai multe cunoștințe economice, — întâlnim pedeca izbitoare a necunoașterii relațiilor noastre economice și a lipsei de date speciale sigure și complete. Căci trebuie să recunoaștem, că de câteori ne preocupăm de chestiunea economică specifică română, mergem pe dibuite, după ce n'avem datele trebuincioase. În felul cum se fac astăzi la noi publicațiile și rapoartele oficiale statistice ori chiar și private, ce nu apar în limba românească, cu greu ne putem culege datele de lipsă.

Dat fiind că în economie mai ales mersul pe dibuite e cel mai nenorocit, când e vorba de îndreptat ni-se impune o mare problemă, aceea a *adunării de date complete* referitoare la starea poporului nostru.

Cine s'a preocupat de starea economică a poporului nostru a trebuit să observe, că aceea e specifică, poate unică în felul ei dar în tot cazul deosebită de starea economică a altor popoare chiar și a celor conlocuitoare cu noi.

În primul rând ținuturile locuite de Români, ocupațiile, izvoarele lor de venit, gradul lor de cultură, avutul lor, se deosebește foarte mult.

De aici urmează apoi că problemele speciale ce se impun pentru o parte a Românilor nu se potrivesc la celelalte părți.

Până ne vor lipsi date exacte despre productivitatea, felul și mărimea pământului stăpânit de singuraticile sate românești ori chiar indivizi; apoi date exacte despre ocupațiile și felul îndeplinirii aceloră, despre aplicațiile, cultura și mijloacele de traiu ale fraților nostri așezați care pe deal, care pe șes, care în loc mănăs, care pe locuri sterile — nu se vor găsi mijloace potrivite pentru emanciparea și organizarea noastră economică.

Ca să ne servim de datele altor popoare conlocuitoare, trăgând concluzii pentru poporul nostru — nu putem. Pentrucă noi Români și chestiunea economică română prin deosebitul nostru fel de traiu, prin tradițiile și prin aspirațiile noastre specifice — impunem rezolvirea de probleme cu totul speciale și deosebite de ale altor neamuri.

Și aici zace greul emancipării și organizării noastre economice. Un greu acesta, care din punct de vedere național poate să fie fericit, dar din punctul de vedere absolut economic e aproape o nenorocire.

Ținând seamă de situația dată nu ne rămâne alta decât să ne armăm noi de noi cu toate mijloacele, de care e condiționată o emancipare economică.

Între aceste, cu deosebire acum la începutul organizării desigur ocupă loc de frunte cunoașterea deplină a situației reale și posedarea de date statistice, cât mai complete din punct de vedere economic.

Problema de a avea aceste, deși foarte anevoioasă, credem că are mijloace de realizare în acțiunea publicului mare pornit la muncă mai ales prin *băncile* noastre și prin *Asociațiune*.

În primul rând s'ar impune alcătuirea unui chibzuit *interogator*, care împărțit în tipărituri pe la băncile noastre și pe la direcțiunile despărțămintelor Asociațiunii ar aduna date și material foarte prețios care desigur și-ar găsi pe rânduitorul potrivit, fie el pus de organizația băncilor, fie pus de Asociațiune — ori de ambele împreună.

Un congres economic ar fi cel mai chemat să stabilească forma adunării de date statistice și să găsească mijlocul adunării, rânduiri și publicării aceloră.

Un bun început s'ar putea face prin *Anuarul băncilor române*, care ușor ar putea fi completat și îmbogățit cu date referitoare la *toate așezămintele* noastre economice, cu membrii, averea, activitatea și cercul în care ele lucrează.

Rând pe rând ar urma statistica agricultorilor noștri cu avutul, datoria, felul de muncă și înclinările lor; apoi șematismul industriașilor și comercianților români — alătura cu care am putea avea toate datele prin care se oglindează întreagă situația și aspirațiile noastre economice.

Având aceste munca noastră ar înainta pe cărări știute și rezultatul desigur ar fi înveselitor. * * *

IV. *)

În articolul publicat în fruntea nr. 45 al „Revistei Economice“ din 11 Noemvrie curent sub titlul de sus, (Ehuri la „Chestiunea economică română“) **) în care se vorbește despre convertirea sarcinilor ipotecare în altele mai ușoare și mai suportabile, se zice că băncile numai așa ar putea face această convertire, „dacă s'ar îngriji mai înainte de toate de capital ieftin și corăspunzător naturii împrumuturilor ipotecare“. Iar această condițiune — după părerea autorului — nu o împlinește nici „Albina“ „deși e în poziție ne-

*) Suntem rugați să publicăm acest articol. O facem fără întârziere.
Nota Redacțiunii.

**) De unde, sub titlul de sus a fost publicat cu totul altceva.
Nota Redacțiunii.

sămănat mai favorabilă decât mulțimea băncilor noastre, fiindcă ea își procură azi capitalul necesar prin scrisuri fonciare de $4\frac{1}{2}\%$, pe când cea mai mare parte dintre institutele mari străine cu 3% , $3\frac{1}{2}\%$, mult 4% . . . . „deci stăruința noastră trebuie să tindă într'acolo ca să putem procură capital și mai ieftin ca cel ce l-am putea obține astăzi prin mijlocirea „Albinei“.

Ca unul care cunosc în câtva condițiunile, în cari acoardă și alte institute mari din patrie împrumuturile hipotecare — pentru că o comparație a „Albinei“ cu alte institute fonciare din străinătate nu pot presupune să o fi avut în vedere nici dl autor, dacă ține cont de împrejurările reale — mă cred îndreptățit a declară, că afirmațiunea de sus a sa, că adevă împrumuturile hipotecare ar fi mai scumpe la „Albina“ cu $1-1\frac{1}{2}\%$ nu este exactă și ar putea numai strică buna ei reputațiune.

Îmi place a crede, că dl autor nici nu s'a cugetat la această posibilitate, cece se poate deduce din întreg tenorul articolului citat, care tinde a ridică institutul „Albina“ la un institut central hipotecar; însă observările sale cu privire la „Albina“ reproduse aci, mă silesc a face această constatare.

Mai întâiu în întreagă Ungaria — dacă luăm de bază cota oficială a burselor din Budapesta — nu există nici măcar un singur institut, care să emită scrisuri fonciare cu 3% , prin urmare despre diferența de $1\frac{1}{2}\%$ între „Albina“ și alte bănci hipotecare nici nu incipe discuție. Sunt însă în Ungaria două institute (Institutul de credit fonciar ungar și Banca ungară hipotecară) cari emit scrisuri fonciare cu $3\frac{1}{2}\%$. Scrisurile fonciare ale Institutului de credit fonciar ungar (care între paranteză fie zis nici nu dă astfel de împrumuturi la privați) notează la bursa din Budapesta 86.50—87.50, pe când ale celui alt institut sunt în franci și n'au curs în Budapesta. Împrumuturile hipotecare, cari servesc de bază acestor scrisuri fonciare se dau cu $4-4\frac{1}{2}\%$ și pe cursul de 85—86, de unde urmează, că un împrumut de 100 cor. efectiv costă $4.7-5.2\%$, față de 5.5% cât calculează „Albina“, adevă o diferență de $0.3-0.8\%$. De aici însă până la 1.5% mai trebuie $0.7-1.2\%$.

Această diferență este și mai mică, dacă conziderăm pe toate celelalte institute mari fonciare din patrie cu excepțiunea băncii de emisiune, care acoardă împrumuturi hipotecare cu $4\frac{3}{4}\%$ interese și le lichidează în prezent ca și „Albina“ pe cursul de 98—; numai că Banca austro-ungară nu încuviințează împrumuturi hipotecare mici, sub 10,000 cor. și în această categorie cade aproape totalitatea cererilor poporului nostru agricol. Toate celelalte bănci hipotecare din patrie, începând cu Banca ungară comercială, Prima cassă de păstrare patriotică și Institutul regnicolar de credit fonciar pentru proprietarii mici din Budapesta, apoi cele 2 institute fonciare săsești din Sibiu etc. emit scrisuri fonciare cu $4-4.5\%$ pe bază de împrumuturi cu $4\frac{1}{2}-5\frac{1}{4}\%$. Însă toate aceste bănci fac distincțiune între împrumuturi după sumă, și anume nu dau împrumuturi sub 10,000 coroane mai ieftin de 5% ; iar Institutul de credit fonciar pentru proprietarii mici, dacă și acoardă împrumuturile mai mici cu $4\frac{3}{4}\%$, le lichidează numai cu $95-96\%$ așa încât interesele tot se suie la 5% . Dacă mai adaugem celelalte competiție și detrageri ce se fac sub diferiți titluri, putem susține că nici într'un caz împrumuturile sub 10,000 cor. nu sunt mai ieftine decât la „Albina“ cu mai mult de $\frac{1}{2}\%$, în genere însă numai cu $\frac{1}{4}\%$.

După aceste constatări mă cred îndreptățit a susține, că „Albina“ a fost pe nedrept acuzată că

este cu $1-1\frac{1}{2}\%$ mai scumpă în ramul hipotecar decât alte bănci mari (din patrie), pentru că în realitate diferența aceasta la împrumuturile de cari are lipsă țărâranul nostru este precum am arătat numai de $\frac{1}{4}-\frac{1}{2}\%$.

Ca să dispară și această deosebire nu este de ajuns planul de acțiune propus de dl autor, a cărui realizabilitate nu voiesc să o discut, ci pe lângă alte condițiuni trebuie înainte de toate timp.

Ioan Vătășan.

După acestea ne permitem următorul:

Răspuns.

Înainte de a-mi expune observările la scrisurile dlui Vătășan din articolul precedent, să mi-se îngăduie a face unele constatări, cari multora le va da puțința să vadă și să înțeleagă cu mult mai mult decât poate resună din ehourile de mai sus.

Cuvintele, din cari, cum vom arăta, ni-se face în mod absolut eronat cap de acuză, că adevă „Albina“ își procură azi capitalul necesar prin scrisuri fonciare de $4\frac{1}{2}\%$, pe când cea mai mare parte dintre institutele străine cu 3% , $3\frac{1}{2}\%$ mult 4% etc., dela cari pornește dl Vătășan, întocmai în acelaș înțeles, cu privire însă la o chestiune înrudită, au fost scrise și în articolul „Reformele de consolidare“ în numărul 28 din 15 Iulie a. c. al „Revistei Economice“, fără însă ca dânsul să fi găsit atunci cu cale a sări întru apărarea unei făurite acuze a mele, pe care acum se nizuește a o trage de păr în prezentele d-sale ehouri. Că dl Vătășan atunci n'ar fi cetit scrisurile mele, o spun drept, nu-mi vine a crede, pentru că dânsul se pare a fi cu mult mai zelos și mai devotat funcțiunii sale, decât să-i scape din vedere un articol, în care pas de pas obveniă în mod foarte evident numele „Albina“. De ce dar — n'a ținut de lipsă să zică nimic, cu atât mai puțin însă să răspundă în felul său de astăzi. Nu caut cauzele. Le las în răspunderea conștiinței îngăduitoare a dlui Vătășan, ba rog și pe aceia cari din întâmplare le-ar ști să le țină pentru dânsii.

În rândul al doilea trebuie să resping plin de amărăciune tendința articolului dlui Vătășan de a mă prezentă ca pe unul prin a cărui scrise se vatămă buna reputație a „Albinei“, ba că aș fi direct acuzatorul ei. Căci, cum se vede din vorbele dlui Vătășan, deși îi place a crede că nu m'am cugetat la posibilitatea a strică buna reputație a numelui institut, totuș observările mele din articolul împricinat îl silesc să facă această constatare. Cum? Că adevă, da, m'am cugetat? Așa voiți să ziceți?

Rog să cetească orișicine articolii mei din urmă, precum și pe cei privitori la „Re-

formele de consolidare" din vară, în care m'am ocupat des de chestiunea hipotecarelor la „Albina“ și să mă judece; rog să-și aducă aminte dl Vătășan de convorbirile noastre în această materie și să nu uite nici de observările — pornite poate pe atunci din mai multă sinceritate ca cele de azi — ce le făcea cu acele ocazii; binevoiască a lua la cunoștință dl Vătășan că însuș institutul la care servesc, la modesta mea inițiativă, face întabulări de cesiuni în favorul „Albinei“; și în fine îl rog să-mi arete un singur caz unde eu n'aș fi căutat, când mi-s'a dat ocazie, a convinge pe orișicine de teza că sprijinind „Albina“ ne sprijinim pe noi înșine și după toate acestea pună-și mâna pe inimă și întrebe-se unde se poate da de urmele gândurilor mele de a vătăma buna reputație a „Albinei“?

E un atentat nepermis de demnitatea unui om conștient și plane de poziția dlui Vătășan de a face — cum vom arăta — acuze din presupțiuni neîntemeiate, forțate și trase de păr. Asemenea atentate de mulțori își ajung scopul, dar pentru acea lumină nu încetează de a se face oricât de târziu s'ar arăta.

Trecând după acestea la răspunsul ce datorim dlui Vătășan, să mi-se ierte a reproduce aci întreaga parte acuzată a articolului meu, și nu numai fragmentar cum le-ar conveni unora, pentru că numai așa vom putea dovedi temeinicia și seriozitatea acuzelor ce mi-se fac.

Fiind vorba de o acțiune pentru convertirea sarcinilor hipotecare, ziceam în articolul meu:

Cine să o întreprindă? — își vor zice unii?

Natural — băncile!

Băncile, la rândul lor, numai așa ar putea-o face, dacă se vor îngriji mai înainte de toate de capital ieftin și corăspunzător naturii împrumuturilor hipotecare, adică capital de durată lungă care să nu poată fi făcut scadent după capriciul creditorilor. Un asemenea capital se poate procura mai ușor prin emisiuni de scrisuri fonciare.

Din norocire avem și noi un institut românesc care se ocupă cu astfel de afaceri, cu emisiuni de scrisuri fonciare, care deci ar avea mijloacele potrivite de a încerca procurarea capitalului de lipsă pentru acțiunea ce ne interesează. Adevărat că și acest singur institut, „Albina“ — deși e în poziție neasemănat de favorabilă față de mulțimea băncilor noastre — își procură azi capitalul necesar prin scrisuri fonciare de $4\frac{1}{2}\%$, pe când cea mai mare parte dintre institutele mari străine cu 3% , $3\frac{1}{2}\%$, mult 4% . Iar diferența de $1-1\frac{1}{2}\%$ face foarte mult pentru împrejurările noastre și mai ales pentru scopul ce-l urmărim cu convertirea sarcinilor hipotecare. Stăruința noastră deci trebuie să tindă într'acolo ca să putem procura capital și mai ieftin ca celce l-am putea obține astăzi prin mij-

locirea „Albinei“ adică să căutăm izvoarele cele mai ieftine de capital.

Dar cum?

Să ne inchipuim pentru un moment că băncile române ar fi grupate într'o puternică reuniune, să ne inchipuim că acest mare avantaj moral ar fi cunoscut străinătății și că am mai izbuti să aducem la cunoștința acesteia, că pretenziunile noastre hipotecare în cece privește garanția fonciară sunt între cele dintâi din țară, desigur că s'ar afla multe bănci mari străine, cari să se angajeze a plasa și scrisurile fonciare românești cu o dobândă mai mică ca cea de astăzi, procurându-ne în felul acesta capital ieftin și suficient, pentru a putea acorda credite ușoare poporului nostru în scopul convertirii sarcinilor vechi hipotecare. Fără asemenea garanții morale, noi, cari în cece privește forța noastră materială nu prea însemnăm mult, nu ne putem arăta pe piețele străine cu cererea noastră de capital.

De sine se înțelege însă, că pentru a ne putea susține pe niște piețe străine de bună reputație, nu va fi de ajuns numai o eventuală reunire a băncilor noastre și nici numai cele șase milioane de scrisuri fonciare ale „Albinei“, ci vor trebui oferite prin mijlocirea primei noastre bănci toate pretenziunile hipotecare ale institutelor românești, căci numai toate la un loc vor însemna ceva și numai toate la un loc vor putea oferi o astfel de cantitate de afaceri pentru care să se renteze băncilor străine a se ocupa cu procurarea capitalului pe sama noastră.*)

Modalitatea prin care am putea oferi și noi, celelalte bănci ce nu emitem scrisuri fonciare, pretenziunile noastre capitaliștilor mari este cedarea acestor pretenziuni „Albinei“, cedare despre a cărei avantajii și însemnătate am vorbit atât de des și atât de mult în coloanele „Revistei Economice“. Ar fi o pierdere de timp deci dacă am mai reveni și astăzi asupra acestei chestiuni. Putem vedea prea bine și fără alte explicații, că chestiunea cedării pretenziunilor hipotecare e importantă nu numai din punct de vedere al mobilității activelor băncilor noastre, cum am arătat în repetite rânduri, ci și din acela al ușurării sarcinilor hipotecare, ușurare, care între împrejurările noastre, numai în chipul acesta s'ar putea realiza. Căci dacă de ex. „Albina“, pe lângă sprijinul nostru sincer, ar putea procura capital cu 4% , pe care să ni-l pună la dispoziție cu $4\frac{1}{2}-5\%$, iar noi la rândul nostru să-l putem acorda clienților noștri cu $5\frac{1}{2}\%$, mult 6% , am face un pas real și de necontestabil folos în chestiunea ușurării sarcinilor hipotecare. S'ar face în multe locuri o ușurare de 2% la sume enorme, prin cece s'ar cruță în averea națională anual sume de sute de mii și milioane, cari să poată fi întrebuințate în scopul îmbunătățirii producției agricole.

Din aceste susține dl Vătășan, că după părerea mea „Albina“ nu îndeplinește condițiunea de capital ieftin și corăspunzător naturii împrumuturilor hipotecare, fiindcă (subliniem aceasta conjucțiune cu care dl Vătășan leagă o deducție luată din vânt, dar care, se vede, corespunde intențiunilor sale) își procură azi capitalul necesar prin scrisuri fonciare de $4\frac{1}{2}\%$, pe când cea mai mare parte dintre institutele mari străine cu 3% , $3\frac{1}{2}\%$, mult 4% .....

*) Modalitățile procurării capitalului de lipsă le-am tractat mai pe larg în articoliile noastre „Reformele de consolidare“.

Nu credem să se afile om nepreocupat care cetind scrisesele mele și interpretarea lor prin dl Vătășan să nu recunoască că *pre-misa* dela care pleacă dânsul este *absolut falsă* iar premisele false cu greu pot provoca deducțiuni juste.

Căci din cele scrise de mine nu reese ceea ce ar voi dl Vătășan, ci după ce se constată că condiția unei acțiuni pentru convertirea sarcinilor hipotecare este capital ieftin și corespunzător naturii unor astfel de împrumuturi, se spune atât de clar, încât putea să vadă și dl Vătășan, care a dat dovadă că poate vedeă câte odată și mai mult decât e de văzut, — nu aceea ce atribuie dânsul, că „Albina“ nu îndeplinește condiția de a obține capital ieftin și corespunzător, ci tocmai din contră că e singura care are aceste condițiuni. Se constată, da, mai de parte, că azi, dar numai azi, „Albina“ procură capital cu $4\frac{1}{2}\%$, pe când alte bănci mari străine cu 3% , $3\frac{1}{2}\%$, mult 4% . Și deoarece o diferență de $1-1\frac{1}{2}\%$ este — se spune ca considerație generală — mult pentru împrejurările noastre și pentru scopul ce-l urmărim cu convertirea sarcinilor hipotecare — deci nu e vorba de împrumuturile „Albinei“, cu atât mai puțin de clienții ei direcți — am zis că tendința trebuie să ne fie procurarea unui capital și mai ieftin. Și aci dl Vătășan se oprește, nu mai spune — căci ceea ce amintește de intențiunea de a face din „Albina“ un institut central, nu clarifică situația dată — nu spune zic și aceea condițiune invocată de noi după care băncile celelalte sunt singurele cari ar putea da condițiuni „Albinei“ să procure capital mai ieftin, firește aceasta după părerile noastre, nu și a celor pe cari încă n'avem norocul a le cunoaște. De ce însă să se spună astfel de lucruri, dacă ele nu corespund intențiunilor ce se au în vedere? De ce? — Știu eu!!

*

Relativ la chestiunea dobânzii scrisurilor fonciare și a cursurilor ar trebui să mă simt degajat de orice răspuns, deoarece nu e adevărat aceea ce — probabil amăsurat scopului urmărit — îmi atribuie dl Vătășan că eu aș fi afirmat că împrumuturile hipotecare ale „Albinei“ ar fi mai scumpe cu $1-1\frac{1}{2}\%$. Doar am arătat mai sus, că nu e vorba de împrumuturile „Albinei“, e vorba de viitoarea și eventuala acțiune pentru convertirea sarcinilor hipotecare, la care am susținut, că o diferență de $1-1\frac{1}{2}\%$ între scrisuri fonciare române și altele străine e mult. Prin urmare eu nu pot răspunde, ci cel mult face responsabil pe dl Vătășan pentru că îmi pune

în sarcină afirmațiuni, pe cari, să mi-se ierte a nu le mai califică.

Cu toate acestea din specială considerațiune pentru timpul în care, cu bună înțelegere, am lucrat împreună în gremiul Asociațiunii țin să-i răspund și la această chestiune, pe care dl Vătășan a provocat-o în mod atât de forțat și nepotrivit.

D-nul Vătășan caută în cota cursurilor bursei din Budapesta și nu găsește scrisuri cu 3% . Găsește însă cu $3\frac{1}{2}\%$ și 4% dar și aceste cu câte ceva pricină. Dar dl Vătășan ori n'a cetit cu atențiune scrisesele mele ori n'a vrut să le înțeleagă. Căci dacă ar fi făcut ori una ori alta, cu toată presupunerea dânsului că n'am putut avea în vedere o comparație cu străinătatea — de bună samă nu aducea exemple atât de nepotrivite pentru că vedeă hotărit că se vorbește de străinătate și piețe străine.*) Nu e vorbă în articolul meu de scrisurile fonciare ale institutelor din patrie, ci în general de scrisurile fonciare ale băncilor mari străine, indiferent că acele sunt cotate la Budapesta, Viena, sau orice altă piață mare financiară.

Cât privește chestiunea cursului scrisurilor fonciare și a celor de lichidare, aceasta nu se discută așa cum a pornit-o dl Vătășan. Și e ușor dânsului a face astăzi astfel de socoteli, când cursurile la efecte — special la cele cu dobândă mică — sunt reduse, și nu amintește nimic de împrejurările cele mai hotărâtoare, că cursurile variază, se pot schimba, nu se gândește că mâne ori poi-mâne se pot face alte socoteli. M'am gândit la chestiunea cursurilor dar numai întrucât se poate vorbi înainte de o astfel de chestiune. Și dacă dl Vătășan ar fi avut mai multă paciență ar fi putut deduce aceasta din însași scrisesele mele; iar dacă ar fi luat în considerare, că cursurile nu sunt factori absolut hotărâți de bună seamă n'ar fi făcut socoteli cari nu-și pot avea altă noimă decât aceea doară de a căută să susțină o aserțiune nebazată.

Dacă voiește să știe cum trebuie înțeleasă chestiunea cursurilor binevoiască a cetii pasagiul al treilea și al patrulea din cele reproduse. Acolo se vorbește de asigurarea unor garanții morale, ca scrisurile fonciare ale noastre să se poată susține pe piețele străine. Ori, aceste garanții nu le cerem pentru că în schimb să punem în circulație efecte cu 5% .

*) Am arătat și cu alte ocazii că scrisurile fonciare ale băncilor mari din capitală se plasează cu deosebire în Franța, Holanda, Belgia etc. Și cine ne-ar împedea și pe noi a ne da silințele să obținem legături pentru a face asemenea.

În orice chestiune trebuie făcută deosebirea de lipsă între principial și secundar. Eu am indicat calea pe care s'ar putea realiza ideea convertirii sarcinilor hipotecare, lăsând ca modalitățile de executare — ceea ce deasemenea se poate ceti în articolul meu — între cari vine și chestiunea de cursuri care poate fi privită ca o chestiune importantă, dar nu principială, să se stabilească la locul și timpul său.

Încă câteva reflexii și încheiem.

Dl Vătășan se crede îndreptățit a susține că am acuzat pe nedrept „Albina“ că este cu $1-1\frac{1}{2}\%$ mai scumpă în ramul hipotecar ca alte bănci mari. Să-mi fie iertat deci și mie — acum după ce am arătat adevărata stare a lucrurilor — a mă simți nu numai îndreptățit, dar chiar dator a respinge cu toată indignarea astfel de acuze închipuite, neîntemeiate, apoi vină acelea nu dela dl Vătășan ci și dela alții mai sau chiar exclusiv îndreptățiti a le face.

Mi-am expus părerile în chestiunea convertirii sarcinilor hipotecare așa după cum m'am priceput: bine-rău cum am știut și cum am putut învăța cu trudă și cu osteneală. Le-am spus și le spun tuturor, le dau întregi pe mâna criticei publice și iau răspunderea pentru ele, chiar și cu rizicul de a mi-se dovedi că sunt nepriceput. O fac aceasta condus de intențiunea unui bine și sunt cel dintâiu care mă bucur când mi-se dovedesc și mi-se arată idei mai bune și mai folositoare. Când e vorba de învățatură nu mă rușinează neștiința, și primesc cu recunoștință ce e bun fără să mă uit că cine e învățătorul. Așa am făcut, așa voi face.

Dl Vătășan susține simplu că planul de acțiune propus de mine nu e de ajuns, că realizabilitatea acestuia nu voiește s'o discute, ci că pe lângă alte condițiuni trebuie înainte de toate timp. În modul acesta nu e permis să vorbim noi, cei cari nu ne deosebim prea mult unii de alții, mai cu seamă când toți suntem pe o formă: cu capul între urechi. Astfel poate vorbi o autoritate recunoscută, un Schmoller, un Wagner ori un Brentano. Noi, cei cu sărăcie de tot felul, nu ne putem mântui cu enunțaiuni de o autoritate ce nu ni-se șede. Nu-i destul, nu vreau să discut și trebuie timp. Una o conced și eu. Trebuie timp, dar nu pentru a stă cu mâinile în buzunar și nici pentru a ne ține înțelepciunea pentru noi, ci pentru a ne lupta și expune.

Dacă d-nul Vătășan ori în fine oricare altul are idei în aceasta ori alte chestiuni ce trebuie să ne preocupe, au datorința ca

oameni susținuți din creșterii țărănimii să și le spună. Presa noastră românească primește cu recunoștință tot ce e bun și folositor.

Din parte-mi dacă și-ar spune acele idei, neavând alt interes decât binele cauzei publice, numai bucură mă pot.

Mă voi bucura din două motive. Se va servi mai bine cauza publică și se va menaja mai mult cauza particulară — care pentru noi, cei cari vedem cum vedem, nu poate fi indiferentă — a celui dintâi institut de bani românesc, căci avem convingerea că cu susceptibilități și apucături de natura celor cum sunt și cele ce se întimpină în ehourile de azi nu i-se servesc — cum poate s'ar voi — interesele, ci cel mult se îndepărtează și cei ce cu sinceritate s'ar apropiă de dânsul.

Cu aceste am încheiat.

I. I. L.

Anuarul Băncilor Populare din România pe anul 1905.

(Urmare).

Pe de altă parte, și țărani au început să înțeleagă mai bine foloasele băncilor populare. Dar în această privință trebuie totuși să constatăm că progresele nu sunt destul de rezezi. Dealtminteri lucrul nu trebuie să ne mire. Populațiunea noastră rurală are în multe locuri spiritul de economie mai dezvoltat decât se crede, dar nu are întotdeauna discernământul destul de clar pentru a distinge pe adevărații ei binefăcători de cei ce fac să lucească pe dinaintea ochilor ei binefaceri pe cari pe urmă le plătește inzecit și insutit.

Conducătorii de bănci, învățătorii și preoții indeosebi, au de făcut aci o operă lungă de convertire, ale cărei roade nu se pot vede în cei câțiva ani de când există băncile populare. Afară de aceasta trebuie să ne dăm bine seama că mulți dintre țărani sunt de atâția ani robiți cămătarilor și le sunt robiți sub atâtea forme, încât e fatal ca băncile populare să nu fi putut rupe întregul țesut ce-i împreună. Să fim mulțumiți însă că pretutindeni țesutul e rupt în parte și că unde e rupt, e rupt pentru totdeauna.

Ceea ce face mai ales ca această propagandă de luminare a țărănilor asupra foloaselor băncilor populare să fie atât de anevoioasă este desigur și faptul că țăranul nostru are o stranie necunoștință a dobândei pe care o plătește. Nicăiri acest lucru nu se vede mai bine decât în arândările de pământ prin care camăta se exercită în atâtea părți ale țarei. Mai niciodată sătenii ce și-au instrăinat astfel bunurile, nu socotesc dobânda pe care o plătesc și nu-și dau seamă de întinderea exactă a sacrificiului ce le-a fost impus. Ceea ce cer ei creditului e celeritatea: să găsească bani în momentul nevoii. Dacă această condiție este îndeplinită, puțini sunt acei ce mai cugetă la deosebiri de dobândă. Și natural, că știind acest lucru, cămătarii profită de el și ce și-au făurit dintr'ânsul o armă care nu va putea fi smulsă din mâna lor decât încetul cu încetul, până ce în mintea țăranului nostru se vor întipări cu toată claritatea cele două noțiuni

fundamentale ale creditului modern: noțiunea dobânzii și noțiunea, care deasemenea îi lipsește, noțiunea termenului.

Trebuie să mărturisim că, pentruca țaranii să fie în măsură să înțeleagă pe deplin foloasele băncilor, trebuie neapărat ca ei să se găsească în prezența unor așezăminte cari să merite într'adevăr acest nume. Dupăcum se poate vedea din anuarul de față, sunt încă multe bănci cari din nefericire există mai mult cu numele. Ce foloase poate aduce o bancă care are capital de câteva sute de lei și nu e în măsură să și-l mărească? Cum poate ea să inspire țăranilor atâta încredere încât ei să nu mai fie ispitiți a cădea în mărăjile înșelătoare ale cămătarilor? Mai întâi pentruca o bancă populară să poată distruge camăta și să aibă într'un sat o adevărată menire economică, trebuie neapărat ca ea să fie cel puțin în măsură de a satisface toate nevoile de credit ale comunei.

Ori, nu e comună în România în care media nevoei de credit să nu fie măcar de câteva mii de lei. Prin urmare este lămurit că atâta timp cât băncile nu vor ajunge să aibă fiecare un capital de mai multe mii de lei, influința lor în comună nu poate să fie decât parțială și superficială.

Pentru a avea însă în fiecare comună o bancă populară cu un capital de câteva mii de lei, trebuie să existe în fiecare comună un grup de persoane sau cel puțin o persoană, care să aibă destulă energie pentru a învinge toate greutatețile ce stau în calea unei bănci și destulă autoritate morală pentru a inspira deplină încredere sătenilor și teamă cămătarilor. Unde s'au găsit persoane inzestrate cu aceste două calități, băncile au învins deja și joacă în comună rolul ce li-se cuvine. Din nefericire nu se pot găsi pretutindeni persoane sau o persoană care să întrunească aceste două calități și atunci, fie din lipsa uneia, fie din lipsa celeilalte, banca vegetează. Iată deci dacă voim ca mișcarea să aibă un adevărat rol economic în țară și în acelaș timp să apară și țăranilor ca o mișcare mântuitoare, trebuie să ne hotărăm oricari ar fi sacrificiile pe care acest lucru le-ar cere, ca să avem mai bine bănci puține și puternice, decât bănci slabe, dar împrăștiate, pretutindeni. Evident că idealul ar fi ca în fiecare comună să fie o bancă și aceasta pentru două principale cuvinte: întâi fiindcă eu cât cercul operațiunilor este mai restrâns, cu atât solvabilitatea oamenilor se cunoaște mai bine, întrețințarea împrumuturilor se poate urmări mai deaproape — și prin urmare și creditul poate să fie mai sigur pentru bancă și mai folositor pentru datornici. Și al doilea, fiindcă numai când sătenii nu au un drum lung de făcut până la sediul băncii, pot dobândi împrumuturile cu rezezițiunea indispensabilă oricărei bune organizațiuni de credit popular. Afară de aceasta cu cât sediul băncii e mai apropiat de căminurile sătenilor cu atât sunt mai puțin număroase și prilejurile ce-l îndeamnă să cheltuiască înzadar sumele pe care le-a câștigat prin munca lui.

Dar aceste foloase de căpetenie ale zistemului de a avea o bancă în fiecare comună se pot chiar azi perfect de bine concilia cu zistemul băncilor puternice pe regiuni despre care vorbeam mai sus. Într'adevăr băncile puternice stabilite în localitățile în care se găsesc persoane în stare să conducă întreprinderi atât de grele și de delicate ca băncile populare, n'au decât să deschiză sucursale în acele comune din vecinătatea lor în care nu se găsesc persoane cari să întrunească aceste cerințe. Această sucursală poate să fie reprezentată printr'o singură persoană însărcinată cu in-

cassările cotizațiunilor, cu incuviințarea împrumuturilor până la un maximum oarecare și cu vărsarea acestor sume la sediul băncii centrale. Asemeni operațiuni nu cer nici una din calitățile necesare pentru a conduce o bancă populară, ele cer numai cinste și puțină bunăvoință, ceea ce se găsește în fiecare comună.

(Va urma).

Învățământul și industria.

Savantul francez Lipmann, inventatorul fotografiei în colori și actualul prezident al Asociației franceze pentru înaintarea științelor, a deschis Congresul acestei Asociații, ținut la Lyon în August a. c., prin un discurs remarcabil, din care extragem următoarele pasaje potrivite mutatis mutandis — și pentru stările noastre:

„Un personal tehnic bine instruit este indispensabil pentru uzină. El va putea fi preparat în școale speciale, dar va trebui să-și învețe meseria la fața locului, în atelier, căci aiurea nu o poate învăța.

„Uzina va fi tehnică totodată și provăzută de exemplu, cu biurouri de încercări lucrând cu regularitate automată.

„Directorul e liniștit câteodată, fiindcă mersul regulat al exploatațiunii este asigurat prin studiul tuturor detaliilor. Fără îndoială. Dar în industrie niciodată nu putem fi liniștiți. Când totul a fost prevăzut mai rămâne neprevăzutul însuș. Astăzi e asigurat, dar vine ziua de mâne și ea e necunoscută. Poate veni un accident norocos sau nenorocos, care trebuie fixat sau prevenit. Pretutindeni putem avea concurență de a producătorilor indigeni sau de a industriei străine. Industria este o luptă nesfârșită, în care războiul civil se amestecă cu războiul străin. Sunt atacuri îndrăznețe, ruinări crâncene de rivali. Dacă cineva nu vrea să cadă, trebuie să-și perfecționeze la timp potrivit tactica și armatura...

„Toate resursele analizei matematice și ale experimentațiunii pot fi chemate în ajutor. Nu putem combina un obiectiv nou, fără ajutorul matematicilor. Telegrafia suboceanică fû salvată prin lordul Kelvin, care a aflat, prin analiză, cauza și remediul propăgării anevoioase a semnelor telegrafice prin cablul așezat pe fundul apei. Acelaș fizician ne-a arătat cum trebuie să calculăm circuitul de distribuțiune al unui curent alternativ. Instrumente nouă și-au făcut intrarea succesivă în domeniul industriei. Microscopul fû introdus de cătră Pasteur în cultivarea viei și în creșterea viermilor de mătase. Spectroscopul servește la procedeul Bessemer.

„Am putea cită multe exemple analoge, împrumutate dela fizică.

„În chimie, faptul este și mai evident. Fabricațiunea se transformează des. Corpurile noue se înmulțesc. Peste cinci mii din substanțele, ce le descopere an de an chimia organică, sunt brevetate și puse în comerț.

„Cât timp fabricațiunea rezignează să rămână staționară, ea poate să se mulțumească cu un personal tehnic experimentat și de o organizație automată. Când necețitatea progresului se simțeste: trebuie un personal științific, provăzut cu laboratoare de cercetări.

„Astfel e metoda urmată de națiunile înaintate în cultură.

„Germania ne dă exemplu. Aici se aplică în măsură mare zistemul indicat de mine și e în măsură

mare recompensată. Casa Zeiss din Jena ține în serviciu 14 doctori în științe, atât matematicieni cât și fizicieni. Marile fabrici de colorii de anilină și de produse organice angajează mai mulți chimiști științifici decât tehnicieni. Una din aceste fabrici are — de exemplu — 55 chimiști științifici la 31 tehnicieni. O alta, 145 chimiști științifici la 75 tehnicieni. Laboratoarele de cercetări sunt instalate în uzină, fiind provăzute cu toate cele de lipsă. Un astfel de laborator posedă o bibliotecă de 14.000 volume. Un altul uzează 125.000 de franci anual, pentru sticlării chimice. Toate aceste costă mult. Fără îndoială. Dar tot aceste fabrici dau 20—30% dividendă acționarilor.

„Toată substanța inventată și utilizabilă e brevetată numai decât. Brevetele se cifrează la mii. Casa Baeyer posedă 1000 pentru țeara sa și 1200 pentru străinătate. Ea și stabilește în acest mod un monopol de fapte. Germania a exportat în 1904 colorii de anilină în preț de 156.000.000 franci, de 195 ori cât Franța. Metodul ei este, prin urmare bun; a nostru — rău. Milioanele, ce le cheltuiește generos cu matematicianii, fizicienii, chimiștii săi; cu laboratoarele instalate în uzină, îi aduc un beneficiu brut de 1.250.000.000 franci la an. Iată o plasare inteligentă. Pe de altă parte, Germania ajunge să exercizeze influență mondială prin Universitățile sale, ce furnizează uzinelor din Europa și din America o mare parte a personalului savant, de care uzinele au lipsă.

Americanii știu angaja pe savanți. Acuma-i anul, mi-a făcut vizită un bărbat de știință, pe care o mare companie de construcție din New-York l-a pus în fruntea serviciilor sale. Acest domn dete roată pe la toate universitățile din Europa, înainte de a construi pe spesele companiei — un laborator de cercetări, în stil mare.

„La noi, ideile sunt cu totul deosebite. Multimea diriguitoare își are însușirile sale. E foarte civilizată, onestă, literată și poate mai artistă decât în alte țări. Dar îi lipsește noțiunea sănătoasă despre puterea științei. Nu o crede, sau o crede prea târziu”. (t.)

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea.

Sibiu, 23 Noembrie 1906.

Inbunătățirea relațiilor financiare pe piața internă, semnalată în numărul trecut al „Revistei Economice” se menține. Replătirile guvernului ungar în contul cunoscutului împrumut Fehérváry au contribuit mult la aceasta. Prezentările la banca de emisiune n’au prea fost mari, așa că circulația bancnotelor supusă la dare e numai cu 7 milioane coroane mai mare decât în anul trecut la aceeași dată. Cambiile de prima bonitate s’au excontat cu $4\frac{3}{4}\%$ — 5% . Cambiile de portofoliu cu 5 — $5\frac{1}{2}\%$.

Pe piața externă încă se observă oarecare inbunătățire, deși nu așa de pronunțată ca în piața internă. La Banca Angliei au încurs 379.000 £ în aur — în timp ce plățiri în aur nu a făcut. Banca de Franța susține etalonul de 3% și deși nu a escontat cambii financiare străine totuși a pus la dispoziția Egiptului o conziderabilă cantitate de aur. Relativ mai încordate se țin relațiile financiare în Germania.

Deocamdată temerea urcării etalonului la banca Angliei și Germaniei nu mai este întemeiată. Ba cei mai optimiști prezic că în curând banca Angliei va reduce etalonul. Reducerea asta însă abia va urmă

în apropiatul viitor. Etalonul privat în Berlin este de $5\frac{3}{8}\%$, în Paris $4\frac{1}{4}$ — $4\frac{1}{2}\%$, în Londra $5\frac{1}{2}$ — 6% .

În piața de rente și scrisuri fonciare nu s’a făcut nici e schimbare. Transacții mai mari abia se așteaptă după anul nou.

SUMAR.

Ehouri la „Chestiunea economică română”, — Răspuns. — Anuarul Băncilor Populare din România pe anul 1905. — Învățământul și industria. — Revista financiară: Situațiunea.

„AURORA”, institut de credit și econ. în Baia-mare.

CONCURS

Institutul de credit și economii „Aurora” din Baia-mare (Nagybánya) publică concurs pentru ocuparea unui post de contabil cu termen până în 3 Decembrie n. 1906 și în anul prim cu salariu începător de K 1200.

Reflectanții la acest post au să dovedească, că au absolvat școala comercială cu examen de maturitate și că au praxă în afacerile de bancă.

Aceia cari posed și limba germană sunt preferiți.

După un an de probă nou alesul va fi declarat eventual funcționar definitiv.

Postul va trebui ocupat cu 1 Ianuarie n. 1907. Se susține însă dreptul, că direcțiunea să pretindă ocuparea postului mai de timpuriu, sau mai târziu.

Baia-mare, la 20 Noembrie n. 1906.

Nr. 104 (1—1)

Direcțiunea.

„TOVĂRĂȘIA AGRICOLĂ”,
pentru agricultură, magazin și anticipații în Szászsebes.

CONCURS.

Se publică concurs pentru întregirea postului de contabil la „Tovărășia agricolă” din Sebeșul-săsesc, zistemizat cu:

1. Salariu anual K 1000.
2. Cuincuenalii de câte K 100.
3. Tantiema statutară.

Dela concurenți se cere să aibă calificare și deprindere în comptabilitate. Absolvenții de școalele comerciale sunt preferiți.

Cererile sunt a se înainta până la 10 Decembrie a. c.

Postul e a se ocupa imediat.

Szászsebes, 19 Noembrie 1906.

Nr. 103 [1—1]

Direcțiunea.

